

Asia: VN/7791/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko Tilastokeskukselle hallituksen esityksessä kirjattu uusi tehtävä selkeästi kuvattu?

Tilastokeskuslakiin ehdotetaan muutosta, jossa Tilastokeskuksen uudeksi tehtäväksi tulisi tutkija- ja aineistopalvelun ylläpito ja kehittäminen. Tehtävä edistää tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevien tilastollisten selvitysten laadintaa. Tilastokeskuksen tutkija- ja aineistopalvelu on jo olemassa oleva, joten sen kirjaamista lakiin ja palvelun lakisääteisen aseman täsmentämistä on pidettävä kannatettavana. Uusi tehtävä on Maahanmuuttoviraston näkökulmasta riittävän selkeästi kuvattu.

2. Miten arvioitte valtioneuvoston etusijaa käyttöluvhakemusten käsittelyssä suhteessa alaiseen hallinnon viranomaisiin?

Valtioneuvoston etusijan tarve käyttöluvhakemusten käsittelyssä on ymmärrettävä, mutta sitä on jossain määrin pidettävä ongelmallisena viranomaisilta edellytettävän kaikkien tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Valtioneuvoston etusija voi merkitä muiden käyttöluvhakemusten käsittelyn viivästyminen tavalla, jonka suhde hyvän hallinnon periaatteisiin ja erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteeseen on osin kyseenalainen. Etusijaa on perusteltu tilastolain 3 §:n viimeisellä virkkeellä, jonka mukaan tilastolain ”tarkoituksena on myös edistää tilastointitarkoituksia varten kerättyjen tietojen käyttöä tieteellisissä tutkimuksissa ja yhteiskuntaoloja koskevissa tilastollisissa selvityksissä”. Maahanmuuttovirasto katsoo, että esityksen perusteluissa olisi syytä entisestään täsmentää punnintaa, poikkeusta tasapuolisen kohtelun vaatimuksesta merkitsevän, toiminnan kannalta.

Maahanmuuttovirasto pitää tärkeänä myös sitä, että ajantasaisen datan ja tilastojen esille hakemiseen taataan riittävät resurssit, mikäli aineistoja on ehdotettavan etusijamenettelyn vuoksi pystyttävä myös eri viranomaisistatoimittamaan Tilastokeskukselle nopeammin kuin mihin on tähän mennessä pystytty. Resursointia tarvitaan myös sen vuoksi, etteivät muiden tutkimusorganisaatioiden käyttöluvhakemusten käsittelyajat kasvaisi kohtuuttomiksi.

3. Ovatko hallituksen esityksen ehdotusten tietosuojaa koskevat pykälät riittävän täsmällisiä?

Maahanmuuttovirasto katsoo, että esityksessä ehdotetut pykälät ja niiden perustelut eivät kaikin osin ole riittävän täsmällisiä tietosuoja-osalta. Vaikka asiaa on pyritty perustelevaan, ei esitysluonnoksesta saa täysin selkeää kuvaa siitä, missä tilanteissa kukin toimija toimii tietosuoja-asetuksen tarkoittamana rekisterinpitäjänä ja missä tilanteissa henkilötietojen käsittelijänä.

Maahanmuuttovirasto pitää yleisesti kannatettavana sitä, että esityksen perusteluissa mainitaan Tilastokeskuksen ja toimeksiannon antavan välisestä toimeksiantosopimuksesta. Perusteluihin olisi kuitenkin hyvä lisätä, että tällä toimeksiantosopimuksella tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua sopimusta rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän välillä, jolloin sopimuksen on sisällettävä mainitussa artikkelissa säädetyt tiedot.

4. Onko aineiston tietosuojaoikeudellinen käsittelyperuste riittävästi kuvattu?

Tietosuojaoikeudellista käsittelyperustetta on esityksessä pyritty avaamaan, mutta esityksestä ei saa täysin selkeää kuvaa, mikä on Tilastokeskuksen ja sen tutkija- ja aineistopalvelun henkilötietojen käsittelyperusteena missäkin tilanteessa. Esitysluonnoksessa todetaan henkilötietojen käsittelyperusteena voivan olla tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c- tai e-alakohdat, mutta täysin yksiselitteisesti ei käy ilmi, kumpaa alakohtaa sovellettaisiin eri henkilötietojen käsittelytilanteissa. Tätä voisikin pyrkiä täsmentämään jatkovalmistelussa.

Henkilötietojen käsittelyyn esityksessä ehdotetuilla tavoilla liittyy myös käyttötarkoitussidonnaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Tilastolain 14 §:n perusteella muut viranomaiset, kuten Maahanmuuttovirasto, luovuttavat tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten ja henkilötietoja käsitellään tässä tarkoituksessa. Esitysluonnoksen perusteella Tilastokeskus voisi kuitenkin käsitellä sille tilastojen laatimistarkoitusta varten luovutettuja henkilötietoja myös tutkimuskäyttöön, jolloin tietojen käyttötarkoitus olisi eri kuin alkuperäinen tarkoitus. Esitysluonnoksessa olisi syytä täsmentää henkilötietojen käyttötarkoitukseen liittyvää arviointia, erityisesti perustuslakivaliokunnan aiemmat käyttötarkoitussidonnaisuuteen liittyvät kannat huomioiden.

5. Onko aineiston säilytystä koskeva tekstiosuus riittävän täsmällinen?

Tilastokeskuksesta annetun lain 2 a §:ssä säädettäisiin, että ”Tilastokeskus päättää tutkija- ja aineistopalvelua varten saamiensa muiden rekisterinpitäjien tietojen säilyttämisestä. Arkistolaitos päättää tietojen säilyttämisestä pysyvästi.” Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan olisi selkeämpää, mikäli laissa säädettäisiin tietojen säilyttämiselle enimmäisajat, eikä pelkästään siitä, mikä taho tietojen säilyttämisestä päättää. Tämä olisi perusteltua rekisteröityjen tietosuojaoikeuksien turvaamiseksi.

6. Onko tietojen käyttötarkoitus rajattu riittävän selkeästi?

Kuten aiemmin vastauksessa 4. todettua, tietojen käyttötarkoitussidonnaisuus on osin kyseenalainen, kun tilastojen laatimista varten kerättäviä tietoja käsiteltäisiin myös tutkimustarkoitukseen. Käyttötarkoitusta olisikin syytä täsmentää.

7. Ovatko raaka-aineiston ja valmisaineiston käyttörajaukset riittävän selkeitä?

Raaka-aineiston ja valmisaineiston käyttörajaukset ovat riittävän selkeitä ja Maahanmuuttovirasto pitää kannatettavana ehdotettua, jonka mukaan Tilastokeskus vastaa luvansaajalle luovutettavan aineiston pseudonymisoinnista tai anonymisoinnista.

8. Mahdollistaako hallituksen esitys tutkijalle luovutettavien tietojen antamisen suoraan Tilastokeskuksen tutkijapalvelulle, kun tutkijan on tarkoitus käsitellä tietoja tutkijapalvelun etäkäyttöympäristössä?

Maahanmuuttoviraston asiakkaita koskevat tiedot ja asiakirjat, joita tutkijat tarvitsevat, ovat laajasti lähtökohtaisen salassapidon alaisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 24 kohdan perusteella. Maahanmuuttoviraston näkökulmasta tilastolakia uudistettaessa olisi syytä arvioida, olisiko Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeutta näiden tietojen osalta tarpeen laajentaa, jotta tutkimusorganisaatiot saisivat tarvitsemansa tiedot suoraan tutkijapalvelun etäkäyttöympäristöön.

Maahanmuuttovirasto pitää esityksessä ehdotettua yleisellä tasolla kannatettavana, sillä tutkijat haluavat usein tiedot luovutettavaksi tutkijapalvelun etäkäyttöympäristöön käsiteltäväksi. Näin ollen mahdollisuudet tutkijoiden palvelemiseen heidän toivomallaan ja tietoturvaisella tavalla parantuisivat.

9. Edistääkö hallituksen esitys tutkimuksessa hyödyllisen tiedon saamista tutkijoiden käytettäväksi?

Maahanmuuttovirasto katsoo, että hallituksen esitys edistää tutkijoiden tietotarpeisiin vastaamista, sillä esitys selkeyttäisi Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden asemaa ja aineistojen luovuttamista tutkijapalveluille tutkijoiden hyödynnettäväksi. Esityksen voikin katsoa edistävän perusoikeutena turvattua tieteen vapautta sekä julkisuusperiaatetta, sillä mahdollisuudet laadukkaiden tilasto- ja rekisteriaineistojen viivytyksettömälle luovuttamiselle parantuisivat.

Viiman Santtu
Maahanmuuttovirasto